

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/સિવિલ એપ્લિકેશન (ફોર કન્ડોનેશન ઓફ ડીલે) નં. ૩૭૨૫/૨૦૨૬

ઈન એફ/સેકન્ડ અપીલ/૨૧૮૫૯/૨૦૨૬

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મૌલિક જે. શેલત

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	✓	

=====

સર્કલ રેન્જ ઓફિસર, પાલનપુર, અરવિંદકુમાર ડાહ્યાલાલ ચૌધરી

વિરુદ્ધ

ચૌહાણ ગણપતસિંહ રામસિંહ અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(રો) નં. ૧ તરફે શ્રી ચિરાગકુમાર ઉપાધ્યાય, સહાયક સરકારી વકીલ

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મૌલિક જે. શેલત

તારીખ : ૨૫/૦૮/૨૦૨૬

ચુકાદો

૧. અરજદારો તરફે વિદ્વાન સહાયક સરકારી વકીલ શ્રી ચિરાગકુમાર ઉપાધ્યાયને સાંભળવામાં આવ્યા.

૨. શરૂઆતમાં, વિદ્વાન એ.જી.પી. શ્રી ઉપાધ્યાય ડ્રાફ્ટ સુધારો રજૂ કરશે. ડ્રાફ્ટ સુધારો રેકૉર્ડ પર લેવામાં આવે છે અને તે આથી મંજૂર કરવામાં આવે છે. અરજદારો દ્વારા જરૂરી સુધારો તુરંત જ હાથ ધરવામાં આવશે.

૩. રાજ્ય અને દાંતીવાડાના રેન્જ ફોરેસ્ટ ઓફિસર, ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા બીજી અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલ ૧૦૯૩ દિવસના વિલંબને માફ કરવાની માંગણી સાથે લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ (જે હવે પછી ‘સદર ૧૯૬૩ નો અધિનિયમ’ તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૫ હેઠળ આ અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે.

૪. વિદ્વાન એ.જી.પી. શ્રી ઉપાધ્યાય રજૂઆત કરી હતી કે નિર્ધારિત સમયમાં અપીલ દાખલ ન કરવામાં અરજદારો તરફથી કોઈ ઇરાદાપૂર્વકનો કે બદદાનતભર્યો વિલંબ થયો નથી, પરંતુ વહીવટી અનિવાર્યતા અને અપીલ દાખલ કરતાં પહેલાં રાજ્ય દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવેલી પ્રક્રિયાને કારણે બીજી અપીલ દાખલ કરવામાં વિલંબ થયો હતો.

૪.૧ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદારોએ સંતોષકારક રીતે વિલંબ સમજાવ્યો છે અને અપીલ દાખલ કરતાં પહેલાં યોગ્ય નિર્ણય લેવા માટે જરૂરી એવા વિવિધ સત્તાવાળાઓની સંડોવણીને કારણે અપીલ દાખલ કરવામાં વિલંબ થયો હતો, જેને આ કોર્ટ દ્વારા સદર ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ ૫ હેઠળની પોતાની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને માફ કરવો જોઈએ.

૪.૨ વિદ્વાન એ.જી.પી. શ્રી ઉપાધ્યાય વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારો પર વાજબી ખર્ચ લાદીને, જેના દ્વારા સામા પક્ષને વળતર આપી શકાય, આ કોર્ટ અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલ વિલંબ માફ કરી શકે છે, અન્યથા રાજ્યની ગુણદોષયુક્ત મેટરનો તેના પોતાના ગુણદોષ પર નિર્ણય થઈ શકશે નહીં.

૪.૩ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરતાં, વિદ્વાન એ.જી.પી. આ કોર્ટને આ વિલંબ અરજી સ્વીકારવા અને મંજૂર કરવા વિનંતી કરશે.

૪.૪ વિદ્વાન એ.જી.પી. દ્વારા અન્ય કોઈ અને વિશેષ રજૂઆતો કરવામાં આવી નથી.

૫. વિદ્વાન એ.જી.પી. ને સાંભળ્યા પછી અને વિલંબ અરજીનું અવલોકન કરતાં, એવું જણાય છે કે એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા તારીખ ૧૯.૦૪.૨૦૨૩ ના રોજ વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમનામું પસાર કરવામાં આવ્યું હતું, જ્યારે બીજી અપીલ તારીખ ૧૫.૦૭.૨૦૨૬ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવી હોવાનું જણાય છે, જેના કારણે બીજી અપીલ દાખલ કરવામાં ૧૦૯૩ દિવસનો વિલંબ થયો હતો. વિલંબ અરજીનું અવલોકન કર્યા પછી, એવું જણાય છે કે આ સરકારી અધિકારીઓ

તરફથી સંપૂર્ણ બેદરકારી અને શિથિલ અભિગમનો કેસ છે જેમણે ઘણા લાંબા સમય સુધી યોગ્ય નિર્ણય લીધો ન હતો, કારણ કે તેઓ ફાઇલને એક કચેરીથી બીજી કચેરીમાં ખસેડતા રહ્યા, જે આખરે બીજી અપીલ દાખલ કરવામાં ભારે વિલંબમાં પરિણમ્યું.

પ.૧ અરજીના ફકરા-૭ પરથી જોઈ શકાય છે તેમ, નાયબ વન સંરક્ષક (ડેપ્યુટી કન્ઝર્વેટર ઓફ ફોરેસ્ટ), વન્યજીવ, બનાસકાંઠાએ તારીખ ૨૧.૦૮.૨૦૨૩ ના પત્ર મારફત વન સંરક્ષક, વન્યજીવ, ગાંધીનગર સર્કલ, ગુજરાત રાજ્યને આ બાબતમાં અપીલ દાખલ કરવા ભલામણ કરી હતી. ફકરા-૮ માં, એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે મુખ્ય વન સંરક્ષક, વન્યજીવ, ગાંધીનગરે તારીખ ૧૨.૦૨.૨૦૨૫ ના પોતાના પત્ર મારફત ભલામણ પરત મોકલી હતી અને સંબંધિત અધિકારીને ભલામણ સુધારવા વિનંતી કરી હતી. તારીખ ૨૧.૦૮.૨૦૨૩ અને ૧૨.૦૨.૨૦૨૫ વચ્ચે શું બન્યું તે અંગે અરજદારો તરફથી કોઈ ખુલાસો મળતો નથી. ગાંધીનગરના મુખ્ય વન સંરક્ષક તરફથી સદર નિર્ણય લેવામાં નોંધપાત્ર વિલંબ થયો હતો, જે જો તેમને જણાયું હોત કે તેમના ગૌણ અધિકારી દ્વારા મોકલવામાં આવેલી ભલામણ યોગ્ય ફોર્મેટમાં નથી તો તેઓ કોઈપણ સમય ગુમાવ્યા વિના સરળતાથી નિર્ણય લઈ શક્યા હોત. કોઈપણ સંજોગોમાં, મુખ્ય વન સંરક્ષક દરખાસ્ત મળ્યાથી ૧ ½ વર્ષ કરતાં વધુ સમય સુધી તેના પર શાંત બેસી રહી શકે નહીં.

૫.૨ વધુમાં, બાકીના ફકરાઓ દર્શાવે છે કે વહીવટી પ્રક્રિયાને કારણે ઘણો સમય વેડફાયો હતો જે જો અરજદારો બીજી અપીલ મારફત વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમનામાને પડકારવા ગંભીરતાથી વિચારતા હોત તો સરળતાથી ટાળી શકાયો હોત. નોંધપાત્ર વિલંબ પછી અપીલ દાખલ કરવાનો અરજદારોનો અભિગમ આ અદાલતમાં ઓછામાં ઓછો એવો કોઈ વિશ્વાસ પ્રેરિત કરતો નથી કે બીજી અપીલ દ્વારા આ અદાલતનો સંપર્ક કરવામાં અરજદારો તરફથી સદ્ભાવનાપૂર્ણ વિલંબ થયો હતો; તેના બદલે, વિલંબ અરજીનું અવલોકન કરતાં, તે બીજી અપીલ દાખલ કરવામાં અરજદારો તરફથી ઘોર બેદરકારી અને અતિશય વિલંબ દર્શાવે છે.

૬. હવે કાયદાની સુસ્થાપિત સ્થિતિ છે કે વહીવટી અનિવાર્યતા અને/અથવા ઉચ્ચ સત્તાધિકારી પાસેથી મેળવવાની મંજૂરીને કારણે થયેલો વિલંબ એ વિલંબ માફ કરવા માટેનું કારણ બની શકે નહીં સિવાય કે એવું દર્શાવવામાં આવે કે ઉચ્ચ અધિકારીઓ તરફથી કોઈ વાજબી કારણ હતું જેઓ વાજબી સમયમાં યોગ્ય નિર્ણય લઈ શક્યા ન હતા. આ સંબંધમાં આ અદાલતના ધ્યાને કંઈપણ લાવવામાં આવ્યું નથી.

૭. આ તબક્કે, ભારતના માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના કે.બી. લાલ (ફૂલ્લા બહાદુર લાલ) વિ. જ્ઞાનેન્દ્ર પ્રતાપ અને અન્ય, ૨૦૨૪ (૪) સ્કેલ ૭૫૯ માં નોંધાયેલા કેસમાં આપેલા નિર્ણયનો સંદર્ભ લેવો અને તેના પર આધાર રાખવો

યોગ્ય છે, જેમાં વિલંબ માફીના પાસા પરના કાયદાની પુનઃ સમીક્ષા કર્યા પછી, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“૧૦. એ હકીકત નિર્વિવાદ છે કે વિલંબ માફ કરવાની અદાલતની વિવેકાધીન સત્તાનો ઉપયોગ વિવેકબુદ્ધિપૂર્વક થવો જોઈએ અને જ્યાં મુકદ્દમાબાજ તરફથી ઘોર બેદરકારી અને/અથવા યોગ્ય ખંતનો અભાવ હોય તેવા કિસ્સાઓમાં તેનો ઉપયોગ કરવાનો નથી (જુઓ મજ્જી સન્નેમ્મા ઉર્ફે સન્યાસીરાવ વિ. રેહ્મી શ્રીદેવી અને અન્ય (૨૦૨૧) ૧૮ એસસીસી ૩૮૪). વિલંબ માટેના કોઈપણ વાજબી, સંતોષકારક અથવા યોગ્ય ખુલાસાના અભાવે વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવાનો પણ નથી (જુઓ પી.કે. રામચંદ્રન વિ. સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય, (૧૯૯૭) ૭ એસસીસી ૫૫૬). આમ, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ માં ‘પર્યાપ્ત કારણ’ શબ્દોને માત્ર ત્યારે જ ઉદાર અર્થઘટન આપી શકાય છે, જ્યારે મુકદ્દમાબાજ પર કોઈ બેદરકારી, નિષ્ક્રિયતા અથવા સદ્અભાવનાનો અભાવ લાદી શકાય તેમ ન હોય (જુઓ બસાવારાજ અને અન્ય વિ. સ્પેશિયલ લેન્ડ એકિવિઝિશન ઓફિસર, (૨૦૧૩) ૧૪ એસસીસી ૮૧). વિલંબ માફી માટે ધ્યાનમાં રાખવાના સિદ્ધાંતોને આ કોર્ટ દ્વારા ઈશા ભટ્ટાચાર્જ વિ. મેનેજિંગ કમિટી ઓફ રઘુનાથપુર નફર એકેડેમી અને અન્ય, (૨૦૧૩) ૧૨ એસસીસી ૬૪૯ માં સંક્ષિપ્તમાં સારાંશિત કરવામાં આવ્યા હતા, અને તે નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

૨૧.૧ (૧) વિલંબ માફીની અરજી સાથે કામ પાર પાડતી વખતે ઉદાર, વ્યવહારુ, ન્યાય-લક્ષી, બિન-પાંડિત્યપૂર્ણ અભિગમ હોવો જોઈએ, કારણ કે અદાલતો અન્યાયને કાયદેસર બનાવવા માટે નથી પરંતુ અન્યાય દૂર કરવા માટે બંધાયેલી છે.

૨૧.૨ (૨) “પર્યાપ્ત કારણ” શબ્દોને તેમની યોગ્ય ભાવના, ફિલસૂફી અને હેતુમાં સમજવા જોઈએ તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે આ શબ્દો મૂળભૂત રીતે સ્થિતિસ્થાપક છે અને પ્રવર્તમાન હકીકત-પરિસ્થિતિમાં યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં લાગુ કરવાના છે.

૨૧.૩ (૩) વાસ્તવિક ન્યાય સર્વોચ્ચ અને કેન્દ્રવર્તી હોવાથી ટેકનિકલ બાબતો પર અયોગ્ય અને બિનજરૂરી ભાર મૂકવો જોઈએ નહીં.

૨૧.૪ (૪) વિલંબના ઇરાદાપૂર્વકના કારણ અંગે કોઈ ધારણા બાંધી શકાય નહીં પરંતુ, વકીલ અથવા મુકદ્દમાબાજ તરફથી થયેલી ઘોર બેદરકારીની નોંધ લેવાની રહેશે.

૨૧.૫ (૫) વિલંબ માફી માંગતા પક્ષકાર પર લાદી શકાય તેવો સદ્ભાવનાનો અભાવ એ એક નોંધપાત્ર અને સુસંગત હકીકત છે.

૨૧.૬ (૬) એ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે કડક પુરાવા પર ભાર મૂકવાથી જાહેર ન્યાયને અસર થવી જોઈએ નહીં અને જાહેર

મુશ્કેલી ઊભી થવી જોઈએ નહીં કારણ કે અદાલતોએ સતર્ક રહેવું જરૂરી છે જેથી અંતિમ પરિણામમાં ન્યાયની કોઈ વાસ્તવિક નિષ્ફળતા ન થાય.

૨૧.૭ (૭) ઉદાર અભિગમની વિભાવનામાં વાજબીપણાની કલ્પના સમાવિષ્ટ હોવી જોઈએ અને તેને સંપૂર્ણપણે અનિયંત્રિત છૂટછાટ આપી શકાય નહીં.

૨૧.૮ (૮) અતિશય વિલંબ અને ટૂંકા ગાળાના અથવા થોડા દિવસોના વિલંબ વચ્ચે તફાવત છે, કારણ કે પહેલામાં પૂર્વગ્રહનો સિદ્ધાંત આકર્ષાય છે જ્યારે પછીનામાં તે આકર્ષાઈ શકતો નથી. તે સિવાય, પહેલો કડક અભિગમ માંગી લે છે જ્યારે બીજો ઉદાર વર્ણન માટે આહ્વાન કરે છે.

૨૧.૯ (૯) પક્ષકારની નિષ્ક્રિયતા અથવા બેદરકારી સંબંધિત તેનું આચરણ, વર્તન અને વલણ ધ્યાનમાં લેવાના સુસંગત પરિબલો છે. તે એટલા માટે છે કારણ કે મૂળભૂત સિદ્ધાંત એ છે કે અદાલતોએ બંને પક્ષકારોના સંદર્ભમાં ન્યાયના સંતુલનનું પલડું તોળવું જરૂરી છે અને ઉદાર અભિગમના નામે સદર સિદ્ધાંતને સંપૂર્ણપણે અવગણી શકાય નહીં.

૨૧.૧૦ (૧૦) જો આપવામાં આવેલો ખુલાસો ઉપજાવી કાઢેલો હોય, અથવા અરજીમાં દર્શાવેલા કારણો કાલ્પનિક હોય,

તો અદાલતોએ સામા પક્ષને બિનજરૂરી રીતે આવા મુકદ્દમાનો
સામનો કરવા ખુદા ન પાડવા માટે સતર્ક રહેવું જોઈએ.”

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૭.૧ ભારતના માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના પાથાપાટી સુબ્બા રેડ્ડી (મૃતક) ના
વારસદારો અને અન્ય વિ. સ્પેશિયલ ડેપ્યુટી કલેક્ટર (એલએ), ૨૦૨૪
આઈએનએસસી ૨૮૬ : ૨૦૨૪ (જ) એસસીઆર ૨૪૧ : ૨૦૨૪ (જ) સ્કેલ
૮૪૬ ના કેસમાં આપેલા નિર્ણયના તારણનો સંદર્ભ લેવો અને તેના પર આધાર
રાખવો પણ લાભદાયક છે, જેમાં પોતાના અગાઉના નિર્ણયોનો સંદર્ભ લીધા
પછી, "પર્યાપ્ત કારણ" ના સંદર્ભમાં વિલંબ માફી વિરુદ્ધ સમયમર્યાદાના મુદ્દા પર
કેસ લો નો સારાંશ આપ્યો હતો. નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે અને
ઠરાવવામાં આવ્યું છે:

“[૨૬] કાયદાની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ અને આ અદાલત દ્વારા
નિર્ધારિત કાયદાના સુમેળપૂર્ણ વિચારણા પરથી, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે:

(૧) સમયમર્યાદાનો કાયદો જાહેર નીતિ પર આધારિત છે કે
અધિકાર પોતે જમ કરવાને બદલે ઉપાયના અધિકારને જમ કરીને
મુકદ્દમાનો અંત આવવો જોઈએ;

(૨) જે અધિકાર અથવા ઉપાયનો લાંબા સમયથી ઉપયોગ
કરવામાં આવ્યો નથી અથવા મેળવવામાં આવ્યો નથી તે ચોક્કસ

સમયગાળા પછી સમાપ્ત થવો જોઈએ અથવા અસ્તિત્વમાં રહેવો બંધ થવો જોઈએ;

(૩) લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓનું અલગ રીતે અર્થઘટન કરવું પડશે, જેમ કે કલમ ૩ નું કડક અર્થમાં અર્થઘટન કરવું પડશે જ્યારે કલમ ૫ નું ઉદારતાથી અર્થઘટન કરવું પડશે;

(૪) વાસ્તવિક ન્યાયને આગળ વધારવા માટે, જોકે ઉદાર અભિગમ, ન્યાય-લક્ષી અભિગમ અથવા વાસ્તવિક ન્યાયનું કારણ ધ્યાનમાં રાખી શકાય છે પરંતુ લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૩ માં સમાવિષ્ટ સમયમર્યાદાના મૂળભૂત કાયદાને પરાજિત કરવા માટે તેનો ઉપયોગ કરી શકાતો નથી;

(૫) જો પર્યાપ્ત કારણ સમજાવવામાં આવ્યું હોય તો અદાલતો વિલંબ માફ કરવા માટે વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવા સક્ષમ છે, પરંતુ સત્તાનો તે ઉપયોગ વિવેકાધીન સ્વરૂપનો છે અને વિવિધ પરિબલો જેમ કે જ્યાં અતિશય વિલંબ, બેદરકારી અને યોગ્ય ખંતનો અભાવ હોય ત્યાં પર્યાપ્ત કારણ સ્થાપિત થાય તો પણ તેનો ઉપયોગ ન થઈ શકે;

(૬) સમાન બાબતમાં માત્ર કેટલાક વ્યક્તિઓએ રાહત મેળવી હોવાનો અર્થ એવો નથી કે જો અદાલત અપીલ દાખલ કરવામાં

વિલંબ માટે દર્શાવેલા કારણથી સંતુષ્ટ ન હોય તો અન્ય લોકો પણ તે જ લાભ માટે હક્કાર છે;

(૭) વિલંબ માફ કરવામાં કેસના ગુણદોષ ધ્યાનમાં લેવા જરૂરી નથી; અને

(૮) વિલંબ માફી અરજીનો નિર્ણય વિલંબ માફ કરવા માટે નિર્ધારિત પરિમાણો પર જ કરવાનો રહેશે અને શરતો લાદવામાં આવી હોવાના કારણસર વિલંબ માફ કરવો, તે કાનૂની જોગવાઈની અવગણના સમાન છે.”

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૭.૨ ભારતના માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના બસાવારાજ અને અન્ય વિ. સ્પેશિયલ લેન્ડ એક્ટિવિઝિશન ઓફિસર, ૨૦૧૩ (૧૪) એસસીસી ૮૧ માં નોંધાયેલા કેસના નિર્ણય પર આધાર રાખવો પણ અપ્રસ્તુત નથી, જેમાં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે:—

“૧૫. આ મુદ્દા પરના કાયદાનો સારાંશ એ અસરથી આપી શકાય છે કે જ્યાં કોઈ કેસ સમયમર્યાદા બહાર કોર્ટમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યાં અરજદારે કોર્ટને સમજાવવું પડશે કે "પર્યાપ્ત કારણ" શું હતું જેનો અર્થ એવો પર્યાપ્ત અને પૂરતો આધાર થાય છે જેણે તેને સમયમર્યાદામાં કોર્ટનો સંપર્ક કરવાથી રોક્યો હતો. જો કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં કોઈ પક્ષકાર બેદરકાર જણાય, અથવા તેના તરફથી સદ્ભાવનાનો અભાવ

હોય, અથવા ખંતપૂર્વક કાર્ય ન કર્યું હોવાનું જણાય અથવા નિષ્ક્રિય રહ્યો હોય, તો વિલંબ માફ કરવા માટે કોઈ વાજબી આધાર હોઈ શકે નહીં. કોઈપણ શરત લાદીને પણ આવા અતિશય વિલંબને માફ કરવામાં કોઈ અદાલત વાજબી ઠરી શકે નહીં. વિલંબ માફીના સંબંધમાં આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત પરિમાણોની અંદર જ અરજીનો નિર્ણય કરવાનો રહેશે. કોઈપણ વાજબી કારણ વિના, કોઈપણ શરત લાદીને, મુકદ્દમાબાજને સમયસર કોર્ટમાં પહોંચતા અટકાવવા માટે કોઈ પર્યાપ્ત કારણ ન હોય તેવા કિસ્સામાં વિલંબ માફ કરવો, તે કાનૂની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘનમાં હુકમ પસાર કરવા સમાન છે અને તે ધારાસભા પ્રત્યે ઘોર અનાદર દર્શાવવા સમાન છે.”

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૭.૩ ગયા વર્ષે પણ, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે શિવમ્મા (મૃતક) ના વારસદારો વિ. કાર્લાટક હાઉસિંગ બોર્ડ અને અન્ય, ૨૦૨૫ આઈએનએસસી ૧૧૦૪માં નોંધાયેલા કેસમાં સ્પષ્ટ શબ્દોમાં ઠરાવ્યું હતું કે જ્યાં કાનૂની ઉપાય ન અજમાવવામાં અરજદાર તરફથી વિલંબ/શિથિલતા હોય, ત્યાં અરજદાર દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલા કોઈપણ પર્યાપ્ત કારણના અભાવે, અદાલતે અધિનિયમની કલમ ૫ હેઠળ પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે વિલંબ માફ કરવો જોઈએ નહીં. શિવમ્મા (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે: –

“રૂપટ. વિલંબની લંબાઈ એ એક સુસંગત બાબત છે જેને વિલંબ માફ કરવો જોઈએ કે નહીં તેની વિચારણા કરતી વખતે અદાલતે ધ્યાનમાં લેવી આવશ્યક છે. સામાવાળાઓના અભિગમના વલણ પરથી, એવું જણાય છે કે તેઓ કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે પોતાની સમયમર્યાદા નક્કી કરવા માંગે છે જેના માટે કાયદાએ સમયમર્યાદા નિર્ધારિત કરી છે. એકવાર એવું માનવામાં આવે કે પક્ષકારે લાંબા સમય સુધી પોતાની નિષ્ક્રિયતાને કારણે ગુણદોષ પર બાબતની વિચારણા કરવાનો પોતાનો અધિકાર ગુમાવી દીધો છે, ત્યારે તે બિન-ઘરાદાપૂર્વકનો વિલંબ હોવાનું મानी શકાય નહીં અને કેસના આવા સંજોગોમાં, તકનીકી બાબતોની સામે વાસ્તવિક ન્યાયને પ્રાધાન્ય આપવું યોગ્ય છે તેવી દલીલ સાંભળી શકાય નહીં. વિલંબ માફની અરજી પર વિચાર કરતી વખતે, અદાલતે મુખ્ય બાબતના ગુણદોષથી શરૂઆત કરવી જોઈએ નહીં. માફી માંગતા પક્ષકાર દ્વારા આપવામાં આવેલા ખુલાસાની સદ્ભાવનાની પહેલા ખાતરી કરવાની અદાલતની ફરજ છે. જો મુકદ્દમાબાજ દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલું પર્યાપ્ત કારણ અને સામા પક્ષનો વિરોધ સમાન રીતે સંતુલિત હોય તો જ અદાલત વિલંબ માફ કરવાના હેતુ માટે બાબતના ગુણદોષને સહાયમાં લાવી શકે છે.”

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૮. મારા સુવિચારિત મત મુજબ, કાયદાની ઉપરોક્ત સ્પષ્ટતા રાજ્ય અને અથવા તેના અંગભૂત એકમ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી વિલંબ માફીની અરજીને સંપૂર્ણ બળ સાથે લાગુ પડે છે, કારણ કે કાયદાની અદાલત સમક્ષ દરેક વ્યક્તિ સમાન છે. આ અદાલત, બંધારણીય અદાલત હોવાથી, મૂળભૂત અધિકારોની રક્ષક હોવાથી, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ ના ઉલ્લંઘનની મંજૂરી આપી શકે નહીં અને કોઈપણ સંજોગોમાં, આ અરજદારો સાથે અન્ય અરજદારો (કુદરતી કે કાનૂની વ્યક્તિ હોય) કરતાં અલગ વ્યવહાર કરશે નહીં. અરજદારોએ સમજવું જોઈએ કે ટેકનોલોજીની પ્રગતિ સાથે, કચેરીઓ વચ્ચે ફાઈલોની હિલચાલ નોંધપાત્ર રીતે ઝડપી બનાવી શકાય છે. વધુમાં, દરેક જિલ્લામાં સરકારી વકીલની કચેરી ઉપરાંત રાજ્યના દરેક વિભાગમાં ઉપલબ્ધ કાનૂની સલાહકાર હોવાથી, નિર્ણય લેવામાં બિનજરૂરી વિલંબ ચોક્કસપણે ઉચ્ચ અધિકારીઓ દ્વારા ઘટાડી શકાય છે, જેઓ સામાન્ય રીતે કાનૂની સલાહ પર પોતાના નિર્ણયનો આધાર રાખે છે.

૯. ઉપરોક્ત હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતાં અને વિલંબ સંતોષકારક રીતે સમજાવવામાં આવ્યો ન હોવાથી, અને તે રીતે, તારીખ ૨૧.૦૮.૨૦૨૩ થી ૧૨.૦૨.૨૦૨૫ વચ્ચેના વિલંબના સમયગાળા માટે કોઈ ખુલાસો ન હોવાથી, મારો એવો સુવિચારિત મત છે કે આ અરજીમાં અરજદારો દ્વારા કોઈ પર્યાપ્ત કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું નથી અને તેથી, બીજી અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલ ૧૦૯૩ દિવસનો ઘોર અને અતિશય વિલંબ અરજદારો પર ખર્ચ સહિતની કોઈપણ શરત લાદીને પણ આ અદાલત દ્વારા માફ કરી શકાય નહીં. એ કહેવાની જરૂર નથી કે

સુસ્થાપિત કાયદા મુજબ, વિલંબ માફીની અરજી પર નિર્ણય કરતી વખતે આ અદાલતે બાબતના ગુણદોષ ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ નહીં.

૧૦. આમ, ઉપરોક્ત ચર્ચા અને કારણોસર, મને આ અરજીમાં કોઈ યોગ્યતા જણાતી નથી. તદનુસાર, તે આથી ફગાવી દેવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

૧૧. રજિસ્ટ્રી બીજી અપીલ અને સ્ટે માટેની સિવિલ એપ્લિકેશન, જો કોઈ હોય તો, તેની નોંધણી કરવાનો ઇનકાર કરશે.

(મૌલિક જે. શેલત, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====